
Z P R Á V Y

DR. TECHN. INŽ. MAX GÄRTNER

(3. 7. 1909 — 13. 11. 1960)

Chemický ústav Slovenskej akadémie vied stráca odchodom dr. inž. Maxa Gärtnera popredného vedeckého pracovníka, ktorého dosiahnuté experimentálne výsledky majú význam nielen z hľadiska základného výskumu, ale aj z hľadiska ich úspešnej aplikácie priemyselnej i poľnohospodárskej. Zaslúžil sa o rozvoj nášho ústavu a šíril jeho dobré meno doma i v zahraničí.

Dr. inž. Max Gärtner sa narodil 3. júla 1909 vo Vratislaviciach nad Nisou v úradníckej rodine. V rodnej obci vychodil ľudovú školu a potom päť ročníkov Štátnej reálky v Liberci, kde tiež r. 1929 absolvoval chemicko-technologický odbor Štátnej vyššej priemyselnej školy. Potom študoval chemický odbor na býv. Nemeckej vysokej škole technickej v Prahe a ďalších osem semestrov na Saskej vysokej škole technickej v Drážďanoch, kde skončil štúdium r. 1934. Po jednoročnom pôsobení ako vedecký pracovník na Biochemickom ústave býv. Nemeckej vysokej školy technickej v Prahe prijal od 1. 9. 1936 miesto chemika v cukrovare v Seredi na Slovensku.

V Seredi sa popri cukrovarníckej práci venoval značnou mierou poľným pokusom v záujme zvýšenia výnosovej produkcie najmä cukrovej repy. V rokoch 1936 a 1937 pôsobil v mimokampaňovej dobe v liehovare v Horných Salibách, kde skúmal možnosť fermentačného získavania glycerínu z repných výpalkov. V rokoch 1941 a 1943 bol poverený kontrolou hospodárskych liehovarov Lukáb, Terezov a Drahovce, patriacich sereďskému cukrovaru.

Roku 1940 začal študovať spôsob výroby potravinárskej kyseliny mliečnej z melasy. Výsledky svojej práce uplatnil pri výstavbe továrne na kyselinu mliečnu v Seredi, ktorou bol poverený r. 1942. Táto továreň bola uvedená do prevádzky r. 1945. Dr. Gärtner sa potom popri prevádzkovej cukrovarníckej práci venoval sústavnému zdokonaľovaniu výroby kyseliny mliečnej a úspešne riešil nové metódy príslušnej prevádzkovej kontroly.

Už od r. 1938 vypracovával a zavádzal grafické metódy pre výpočty cukrovarníckeho priemyslu v laboratóriu i v prevádzke. Tieto svoje práce úspešne rozšíril i na poľnohospodársky výskum. Jeho práce sme sledovali už v predvojňovej dobe a boli sme s ním už vtedy v dobrej úzkej spolupráci.

Roku 1951 predložil na Slovenskej vysokej škole technickej v Bratislave dizertačnú prácu *Výpočty pre cukrovarnícky priemysel v grafickom znázornení* a po zložení príslušného rigoróza dosiahol hodnosť doktora technických vied.

Od 1. 6. 1953 nastúpil na našom oddelení glycidov a biochémie Chemického ústavu SAV, kde pôsobil ako samostatný vedecký pracovník. Dokončoval tu práce týkajúce sa produkcie sacharózy, poľnohospodárskeho výskumu a produkcie kyseliny mliečnej. Uverejnil 33 pôvodných prác a niektoré ďalšie pripravil do tlače. Okrem toho vydal 3 dôležité knižné publikácie: *Grafické vyhodnocovanie poľnohospodárskych a biologických pokusov* (1955), *Zákon o účinnosti rastových faktorov a exaktný výpočet jeho konštánt* (1956) a *Cukrovarnícke nomogramy* (1958). Na odborných sjazdoch predniesol celý rad významných prednášok. Bolo mu udelených viac patentov a realizovali sa i jeho viaceré zlepšovacie návrhy. Jedna z jeho ukončených výskumných úloh *Výroba kyseliny mliečnej a jej čistenie*, ktorú riešil s kolektívom spolupracovníkov, bola r. 1954 vyznamenaná I. cenou Slovenskej akadémie vied. Ďalšiu cenu SAV získal r. 1955 za prácu *Exaktný výpočet*

konštant Mitscherlichovej výnosovej rovnice a r. 1959 za prácu Výroba kyseliny mliečnej a jej čistenie. Kontrola výroby kyseliny mliečnej.

Problému výroby kyseliny mliečnej venoval najväčšiu časť svojej životnej práce, ktorú práve dokončil, aby sa mohol venovať výskumu v chémii sacharidov. Začal už s problémom alkalického rozkladu sacharózy, avšak plné rozvinutie tohto výskumu mu nebolo dopriate.

Práce dr. Gärtnera sú uznávané nielen u nás, ale i v zahraničí. Na ich rozvoji pracoval najmä s odborníkmi v SSSR, v NDR a i.

Spolupracoval tiež s Chemickou fakultou Slovenskej vysokej školy technickej. Bol členom Štátnej skúšobnej komisie pre záverečné skúšky potravinárskeho smeru, viedol diplomové práce absolventov a početné diplomové práce recenzoval. Pôsobil aj ako examinátor pri aspirantských skúškach a ako oponent pri kandidátskych dizertačných prácach.

Dr. Gärtner bol príkladom exaktného pracovníka, úspešne spájajúceho hlboké teoretické vzdelanie s experimentálnou prácou v záujme potreby praxe.

V ťažkej vojnovnej dobe postavil sa neohrozene do radov nášho utláčaného ľudu a pomáhal početným perzekvovaným pracovníkom zmierňovať ich utrpenie. Svoj pokrovový postoj statočne zastával najmä v dobe, keď podnik v Sereďi bol najviac ohrozený zničením, i s nasadením vlastného života. Zachránil priemyselné zariadenie tohto závodu, ktorý po našom oslobodení mohol nerušene pokračovať v ďalšej výrobe. Veľa zamestnancov závodu naň s vďačnosťou spomína!

Odchodom dr. inž. Maxa Gärtnera strácame nielen významného pracovníka vedy, ale aj človeka ušľachtilých ľudských vlastností, príkladne pracovitého a obetavého, dobrého priateľa, ktorého každý, s kým sa stýkal, mal úprimne rád. Zachováme mu najkrajšie spomienky!

Akademik Jozef Vašítko